

Ochrona dużych starych drzew na pastwiskach leśnych

Klucz do bioróżnorodności rumuńskich pastwisk leśnych

www.agforward.eu

Znaczenie starych drzew na pastwiskach

Utrzymanie wysokiej bioróżnorodności w krajobrazie produkcyjnym jest kluczowe dla jego ochrony.

Duże stare drzewa są kluczowym elementem struktury nadającej wartość ekologiczną pastwisku. Drzewo, w którym powstają dziuple, starzeje się kora i schną pędy, będąc samemu dziedzictwem biologicznym i ekologicznym, oferuje jednocześnie siedlisko wielu innym organizmom żywym.

Stare drzewa mogą również posiadać duże znaczenie społeczno-kulturowe, np. wyrażając tożsamość obszaru wiejskiego czy będąc ważnym miejscem z punktu widzenia organizacji wydarzeń kulturowych i turystyki.

Duże stare drzewa znikają z krajobrazu produkcyjnego, w tym również z pastwisk, ponieważ nie istnieją przepisy nakazujące ich ochronę, zarówno w polityce rolnej, leśnej, jak i ochrony zasobów środowiskowych.

Kluczem do zachowania starych drzew w krajobrazie pastwisk leśnych jest uznanie w pełni ich materialnych i niematerialnych wartości, zarówno przez lokalne społeczności, jak i uznanie ich formalnie w przepisach dotyczących rolnictwa, leśnictwa i ochrony środowiska.

Największe pastwisko w lesie dębowym na Nizinie Środkowoeuropejskiej znajduje się w regionie Transylwanii, obejmując obszar 1200 ha oraz ponad 450 dużych starych drzew. Ref: Tibor Hartel

Stosunek rolników do starych drzew

Oceniliśmy stosunek rolników odnośnie dojrzałych drzew, starych dużych drzew oraz martwych, rozkładających się drzew na pastwiskach leśnych w Południowej Transylwanii. Dojrzałe drzewa doceniane były za wiele namacalnych korzyści, m.in. cień dla wypasanych zwierząt, owoce (w tym żołądziej), mikroklimat dla traw, siedliska dla dzikiej zwierzyny, a także przyczynianie się do zatrzymania erozji gleby i zwiększania jej żyzności.

Duże stare drzewa były doceniane głównie za ich wartości niematerialne, takie jak wiek, piękno, znaczenie kulturowe czy zapewniane miejsce do odpoczynku. Bardziej namacalne korzyści, takie jak zapewnienie cienia dla zwierząt gospodarskich, identyfikowane były przez niewielką liczbę rolników. Biorący udział w badaniu podkreślali również fakt, iż stare drzewa posiadają obumarłe i puste części, a także sęki, które zmniejszają wartość i utrudniają obróbkę drewna. Obumarłe drzewa postrzegane były negatywnie przez większość ankietowanych rolników. Badanie dowodzi, że dla ochrony starych drzew na pastwiskach leśnych nie wystarczy polegać na tradycyjnej wiedzy i poglądach.

Należy podjąć wysiłek uświadamiania istnienia wartości niematerialnych (ekologicznych, społeczno-kulturowych), jakie posiadają stare duże drzewa już wśród lokalnych społeczności, a także dłożyć starań, by znalazły odpowiednią ochronę w przepisach prawnych.

Stara grusza (Pyrus pyraeaster) rosnąca na tradycyjnym pastwisku leśnym w południowej Transylwanii. Ref: Tibor Hartel

Korzyści

Stare duże drzewa rosnące na pastwiskach leśnych przynoszą lokalnym społecznościom wiele korzyści, do których należą:

- * Turystyka ekologiczna i kulturowa: ze względu na ich wyjątkowe walory kulturowe i piękno.
- * Marka produktów lokalnych: mięso i produkty mleczne pochodzące od zwierząt wypasanych na pastwiskach leśnych posiadają wartość dodaną, za którą konsumenci skłonni są dopłacić, by chronić wartości przyrodnicze i bioróżnorodność.
- * Zasoby genetyczne w leśnictwie: stare drzewa są zasobem materiału genetycznego sprzed wielu pokoleń.
- * Rola kulturowa i edukacyjna: dzięki posiadanemu znaczeniu kulturowemu i środowiskowemu.
- * Żyzność gleby: dzięki obiegowi składników pokarmowych.
- * Ochrona bioróżnorodności krajobrazu produkcyjnego: dzięki siedliskom oferowanym dla innych organizmów.

Przykład lokalnej inicjatywy

W 2009 roku, Fundacja Mihai Eminescu zainicjowała projekt obywatelski „Znajdź najstarsze drzewo” (Find the oldest tree). Największy dąb (*Quercus robur*) rosnący w Transylwanii, mający średnicę pnia 920 cm, został zlokalizowany przez dwoje uczniów na pastwisku w pobliżu wioski Mercheaşa. Wiadomość o znalezisku pojawiła się w lokalnych, regionalnych, a nawet krajowych telewizyjnych serwisach informacyjnych. Dąb otrzymał imię „Starzec z Karpat” („The Old of Carpathians”). Następnie organizacja Carpa-terra przygotowała wymagane dokumenty, by ogłosić drzewo „Pomnikiem Przyrody”. Od roku 2016, zarówno dąb jak i przyległe pastwisko leśne stanowią element inicjatywy kulturowej pod nazwą „Go Run” zorganizowanej przez Carpa-terra. Pozwoliło to zwiększyć świadomość społeczną na temat starych drzew w okolicy.

Dąb o średnicy pnia 920 cm odnaleziony w wyniku akcji „Znajdź najstarsze drzewo” („Find the oldest tree”) zorganizowanej przez Fundację Mihai Eminescu. Obecnie jest pod ochroną Carpaterra Association.
Ref: Tibor Hartel

Zalecenia

- * Wysokie stare drzewa powinny być chronione przepisami z zakresu rolnictwa, leśnictwa i ochrony środowiska.
- * Zachęcać społeczności lokalne należy do ochrony starych drzew i pielęgnowania ich wartości historycznej, kulturowej oraz dziedzictwa przyrodniczego.
- * Dochód z lokalnych działalności prowadzonych na pastwiskach leśnych powinien być częściowo kierowany na cele ochrony i utrzymania systemu leśno-pastwiskowego.

Więcej informacji

Hartel et al. (2016). Tree hay as a source of economic resilience in traditional social-ecological systems from Transylvania. *Revue d'Anthropologie du Musée du Paysan Roumain* 21: 52-65.

Hartel et al. (2017). Valuing scattered trees from wood-pastures by farmers in a traditional rural region of Eastern Europe. *Agriculture, Ecosystems and Environment* 236: 304-311.

Moga et al. (2016). Environmental determinants of the old oaks in wood-pastures from a changing traditional social-ecological system of Romania. *Ambio* 45: 480-489.

Remarkable trees of Romania: www.arboriremarcabili.ro [online platform for large old trees, in three languages: RO, HU and EN].

Tibor HARTEL

hartel.tibor@gmail.com

Babes-Bolyai University, Sapientia University,
Cluj-Napoca, Romania

www.agforward.eu

Listopad 2017

Broszura przygotowana w ramach projektu AGFORWARD. Mimo iż tekst opracowany został na podstawie najlepszych dostępnych informacji, zarówno autor jak i UE w żadnym wypadku nie ponosi odpowiedzialności za straty, szkody, lub obrażenia bezpośrednio lub pośrednio związane z powyższym raportem.